

کیفیت زندگی و رابطه آن با عزت نفس در بین دانشجویان دختر و پسر دانشگاه اصفهان

دکتر محمدعلی زکی *

چکیده

هدف: از آنجا که کیفیت زندگی، احساس خوشبختی و رضایت از زندگی به عنوان شاخص های سلامت عمومی و بهداشت روان به شمار می روند، در این پژوهش کیفیت زندگی و رابطه آن با عزت نفس دانشجویان بررسی شده است.

روش: بررسی حاضر از نوع پیمایشی است و در آن ۲۰۰ دانشجوی دانشگاه اصفهان (۱۰۰ دختر و ۱۰۰ پسر) بررسی شده اند. برای سنجش کیفیت زندگی از شاخص کیفیت زندگی میسوآلاویناس (MVQOLI) و برای سنجش عزت نفس از پرسشنامه عزت نفس رابسون بهره گرفته شده است. داده ها به کمک آزمون آماری t، ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون، تحلیل شدند.

یافته ها: یافته های پژوهش گویای آن هستند که رابطه معنی داری میان عزت نفس و کیفیت زندگی وجود داشته (۰/۴۸)، اما تفاوت معنی داری در کیفیت زندگی دانشجویان پسر و دختر دانشگاه اصفهان وجود نداشته است. هم چنین با آن که رابطه معنی دار آماری بین هر کدام از پنج مؤلفه کیفیت زندگی به طور جداگانه و عزت نفس وجود داشته، لیکن تحلیل رگرسیون نشان داد که از میان مؤلفه های پنجگانه کیفیت زندگی، سه مؤلفه روابط بین فردی، ماوراءالطبیعه (معنویت) و کارکرد (عملکرد) دارای بیشترین توان پیش بینی عزت نفس می باشند.

نتیجه گیری: بین ارزیابی کیفیت زندگی دانشجویان از زندگی خود و عزت نفس آنان ارتباط وجود دارد.

کلیدواژه: کیفیت زندگی، عزت نفس، دانشجویان، دانشگاه اصفهان

۴۱۶
416

مقدمه

نمودهای احساسات مثبت، کیفیت زندگی^۱ است که شامل رضایت از زندگی^۲ (داینر و لوکاس، ۲۰۰۰)، احساس خوشبختی^۳ (شاین^۴ و جانسون^۵، ۱۹۷۸) و

در زمینه احساسات مثبت پژوهش های رفتاری و اجتماعی زیادی انجام شده (داینر^۱ و لوکاس^۲، ۲۰۰۰) و یکی از

* دکترای جامعه شناسی، استادیار دانشگاه امام حسین (ع)، اصفهان، کیلومتر ۵ جاده شیراز، مجتمع دانشگاهی حضرت امیرالمؤمنین (ع)، گروه علوم انسانی.

E-mail: mazaki42@yahoo.com

دورنگار: ۰۳۱۱-۶۸۰۴۲۴۳

1- Diener
2- Lucas
3- quality of life
4- life satisfaction
5- well-being
6- Shin
7- Johnson

جملات مثبت و منفی آن به ارزیابی و سنجش میزان عزت نفس افراد می پردازد. پایایی آن به روش دونیمه سازی بر روی ۶۱ مرد و ۸۸ زن ۶۰-۱۶ ساله، ۰/۹۳ و به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۹ گزارش شده است. رابسون (همان جا) روایی ابزار عزت نفس را به روش همبستگی با مقیاس عزت نفس روزبرگ^{۱۵} (روزبرگ، ۱۹۶۵، ۰/۸۰) گزارش نموده است. آددیو^{۱۶} و گرین^{۱۷} (۱۹۹۴) نیز آلفای کرونباخ را در بررسی پایایی آن ۰/۸۰ و روایی همزمان آن را با پرسش نامه عزت نفس روزبرگ ۰/۸۵ گزارش نمود. داده ها به کمک روش های آمار توصیفی، آزمون آماری t، ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون تحلیل گردیدند.

یافته ها

میانگین و انحراف معیار مؤلفه های پنج گانه و کل کیفیت زندگی و هم چنین عزت نفس دانشجویان در جدول ۱ نشان داده شده است.

این بررسی تفاوت معنی داری در کیفیت زندگی کلی دانشجویان پسر و دختر نشان نداد و تنها در زمینه ماوراء الطبیعه ($t=1/97, p<0/05$) و عزت نفس ($t=2/608, p<0/01$) (از مؤلفه های پنج گانه کیفیت زندگی) تفاوت معنی داری میان دانشجویان پسر و دختر دیده شد.

جدول ۱- شاخص های توصیفی موضوع پژوهش (N=۲۰۰)

موضوع	میانگین (انحراف معیار)	حد اکثر - حداقل
علامه بیماری	۱۵/۹۰ (۳/۰۷)	۸-۲۳
کارکرد	۱۹/۷۷ (۳/۳۷)	۷-۲۵
روابط بین فردی	۱۸/۸۲ (۳/۶۱)	۶-۲۵
احساس خوشبختی	۱۵/۳۸ (۳/۱۷)	۸-۲۳
ماوراء الطبیعه (معنویت)	۱۷/۷۴ (۳/۲۵)	۸-۲۵
کیفیت زندگی	۸۷/۶۱ (۱۰/۴۱)	۵۸-۱۱۲
عزت نفس	۱۴۱/۶۳ (۲۱/۶۷)	۶۶-۱۹۳

شادکامی^۱ (آندریو^۲ و وایتی^۳، ۱۹۷۶) می باشد که جنبه هایی از سلامتی آدمی به شمار می روند (ونهاون^۴، ۲۰۰۰؛ باولینگ^۵ و ویندسور^۶، ۲۰۰۱). بررسی ها نشان داده اند که کیفیت زندگی با عملکرد تحصیلی دانشجویان رابطه دارد (بهمنی، تمدنی و عسگری، ۱۳۸۳) و بین ویژگی های شخصیتی هم چون عزت نفس، افسردگی دانشجویان و کیفیت زندگی آنان ارتباط وجود دارد (سیمپسون^۷، شومیکر^۸، دوراهی^۹ و شریستا^{۱۰}، ۱۹۹۶). احمدی (۱۳۸۱) نشان داد که تفاوت معنی داری در زمینه کیفیت زندگی پیش از مداخله در دو گروه آزمایش و گواه وجود داشته است. پرسش های پژوهش حاضر نیز در این راستا و به شرح زیر بود: ۱- وضعیت و میزان کیفیت زندگی و مؤلفه های آن در میان دانشجویان دختر و پسر دانشگاه اصفهان چگونه است؟ ۲- آیا در زمینه کیفیت زندگی و مؤلفه های آن میان دانشجویان پسر و دختر دانشگاه اصفهان تفاوتی وجود دارد؟ ۳- آیا میان کیفیت زندگی و عزت نفس دانشجویان دانشگاه اصفهان رابطه معنی داری وجود دارد؟ ۴- کدام یک از ابعاد و مؤلفه های کیفیت زندگی بر عزت نفس دانشجویان دانشگاه اصفهان موثرترند؟

روش

جامعه آماری پژوهش، دانشجویان شاغل به تحصیل در دانشگاه اصفهان در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ بودند. آزمودنی ها، ۲۰۰ دانشجو (۱۰۰ دختر و ۱۰۰ پسر) بودند که به روش نمونه گیری خوشه ای - تصادفی انتخاب شدند. ابزار بررسی کیفیت زندگی، شاخص کیفیت زندگی میسوالاویوتاس^{۱۱} (MVQOLI) بود که بیوک^{۱۲} و مریمن^{۱۳} (۱۹۹۸) آن را برای ارزیابی میزان کیفیت زندگی ساخته اند. این پرسش نامه دارای ۲۵ پرسش پنج گزینه ای (۱، کاملاً مخالفم تا ۵، کاملاً موافقم) است. آماره آلفای کرونباخ در زمینه بررسی پایایی این ابزار ۰/۷۷ گزارش شده و روایی همزمان آن با مقیاس چندگانه کیفیت زندگی ۰/۴۳ به دست آمده است (بیوک، ۱۹۹۵). تحلیل عاملی در زمینه بررسی روایی ابزار در بررسی حاضر، نسبت KMO را برای شاخص کیفیت زندگی برابر ۰/۶۹۶ و ضریب آزمون بارتلت را برابر با ۱۱۳/۴۸ نشان داد. ضریب آلفای کرونباخ برای بررسی میزان پایایی ابزار پژوهش با ۲۵ ماده و ۲۰۰ آزمودنی، ۰/۷۴۴ محاسبه شد. برای ارزیابی عزت نفس، پرسش نامه عزت نفس رابسون^{۱۴} (رابسون، ۱۹۸۹) به کار برده شد. ابزار دارای ۳۰ ماده است که

1- happiness	2- Andrew
3- Withey	4- Veenhoven
5- Bowling	6- Windsor
7- Simpson	8- Schumaker
9- Dorahy	10- Shrestha
11- Missoula-Vitas Quality of Life Index	
12- Byock	13- Merriman
14- Robson Self-esteem Questionnaire	
15- Rosenberg Self-esteem Scale	
16- Addeo	17- Greene

جدول ۲- ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش

کیفیت زندگی	ماوراء الطبیعه	احساس خوشبختی	روابط بین فردی	کارکرد	نشانگان بیماری
کیفیت زندگی	$r = 0.706^{**}$	$r = 0.533^{**}$	$r = 0.717^{**}$	$r = 0.675^{**}$	$r = 0.503^{**}$
عزت نفس	$r = 0.429^*$	$r = 0.35$	$r = 0.503^*$	$r = 0.398^*$	$r = 0.119$

* $p < 0.05$; ** $p < 0.001$

این بررسی به طور کلی دانشجویان مورد بررسی را دارای کیفیت زندگی بالا نشان داد. کیفیت زندگی دانشجویان مورد بررسی به ترتیب در ابعاد کارکرد، روابط بین فردی، ماوراء الطبیعه، علایم بیماری و احساس خوشبختی بالا بوده است. یافته‌ها گویای آن بودند که با افزایش ارزیابی مثبت دانشجویان در زمینه روابط میان فردی، بر میزان کیفیت زندگی آنان افزوده می‌شود.

این بررسی ارتقاء میزان عزت نفس دانشجویان از راه افزایش کیفیت زندگی و هم‌چنین روش‌های بهبود میزان عزت نفس را در دانشجویان پسر پیشنهاد می‌کند؛ اگرچه مناسب است که موضوع کیفیت زندگی در سایر گروه‌های اجتماعی، شغلی و سنی بررسی شود.

پژوهش‌های اجتماعی کیفیت زندگی دارای محدودیت‌هایی می‌باشند. از نظر روش‌شناسی کیفیت زندگی موضوعی چندبعدی، پیچیده دارای مفهومی گسترده و دربردارنده عوامل عینی و ذهنی است. محدودیت دیگر پژوهش مربوط به روایی و پایایی مقیاس عزت نفس رابسون (۱۹۸۹) در ایران و در این بررسی است. ضروری است پژوهشگران در آینده به اعتباریابی مقیاس عزت نفس رابسون در ایران بپردازند.

دریافت مقاله: ۱۳۸۵/۱۱/۲۳؛ دریافت نسخه نهایی: ۱۳۸۶/۳/۲۴؛
پذیرش مقاله: ۱۳۸۶/۳/۲۹

منابع

- احمدی، فضل‌ا... (۱۳۸۱). بررسی تأثیر انگوی مشاوره مراقب مدوام بر کیفیت زندگی بیماران مبتلا به اختلال عروق کرونر. *مجله روانشناسی*، سال ششم، شماره ۲۱، ۹۵-۸۵.
- بهمنی، بهمن؛ تمدنی، محبتی؛ عسگری، مجید (۱۳۸۳). بررسی کیفیت زندگی و رابطه آن با نگرش دینی و عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد جنوب تهران. *فصلنامه طب و تندرستی*، سال سیزدهم، شماره ۵۳، ۴۴-۳۲.

همان گونه که جدول ۲ نشان می‌دهد ضریب همبستگی بین کیفیت زندگی و عزت نفس دانشجویان برابر ۰/۴۸ است. از سوی دیگر ارتباط معنی داری از نظر آماری بین سه مؤلفه کیفیت زندگی [کارکرد ($p < 0.001$)، روابط بین فردی ($p < 0.001$) و ماوراء الطبیعه ($p < 0.001$)] با عزت نفس دیده شد. تحلیل رگرسیون چندگانه به شیوه گام به گام نشان داد که به ترتیب سه بعد و مؤلفه کیفیت زندگی (روابط بین فردی، ماوراء الطبیعه و کارکرد) از قدرت پیش‌بینی بیشتری در مقایسه با دیگر ابعاد کیفیت زندگی برای میزان عزت نفس دانشجویان برخوردار بوده‌اند. مقدار R^2 برای مراحل سه‌گانه تحلیل رگرسیون به ترتیب برابر ۰/۲۵۳، ۰/۳۰۶ و ۰/۳۳۷ محاسبه شده و سه مؤلفه کیفیت زندگی به‌طور هم‌زمان ۰/۳۳۷ تغییرات عزت نفس دانشجویان را تبیین نمودند.

بحث

یافته‌های پژوهش تفاوت معنی داری در کیفیت زندگی دانشجویان دختر و پسر دانشگاه اصفهان نشان ندادند که با یافته‌های بیان‌زاده، کربلائی‌نوری، عشایری و آزرندگان (۱۳۷۷)، بهمنی (۱۳۸۳) و نصیری، هاشمی و حسینی (۱۳۸۵) هم‌سو است. از سوی دیگر تفاوت معنی داری در زمینه عزت نفس دانشجویان به نفع دانشجویان دختر و ارتباط معنی داری میان کیفیت زندگی و عزت نفس دانشجویان دیده شد. بنابراین با افزایش ارزیابی دانشجویان نسبت به کیفیت زندگی بر میزان عزت نفس دانشجویان افزوده می‌گردد.

این بررسی پرسش‌نامه کیفیت زندگی میسوآل‌وینتاس را دارای پایایی و روایی مناسبی برای فرهنگ ایرانی نشان داد. تحلیل رگرسیون نشان داد که سه مؤلفه کیفیت زندگی شامل روابط بین فردی، ماوراء الطبیعه (معنویت) و کارکرد (عملکرد) دارای بیشترین قدرت پیش‌بینی عزت نفس می‌باشند. هم‌چنین یافته‌ها گویای آن بودند که پنج مؤلفه کیفیت زندگی را می‌توان به یک عامل که عامل تقلیل یافته کیفیت زندگی نامیده می‌شود، کاهش داد.

- Care Corporation.
- Byock, I. R., Merriman, M. Ps. (1998). Measuring quality of life for patients with terminal illness: The Missoula-Vitas Quality of Life Index. *Palliative Medicine*, 12, 231-244.
- Diener, E., & Lucas, R. (2000). Explaining differences in societal levels of happiness: Relative standards, need fulfillment, culture, and evaluation theory. *Journal of Happiness Studies: An Interdisciplinary Periodical on Subjective Well-Being*, 1, 41-78.
- Robson, P. J. (1989). Development of a new self report questionnaire to measure self-esteem. *Psychological Medicine*, 19, 513-518.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Preincton, NJ: Preincton University Press.
- Shin, D., & Johnson, D. (1978). A vowed happiness as an overall assessment of the quality of life. *Social Indicators Research*, 5, 475-492.
- Simpson, P. L., Schumaker, J. F., Dorahy, M. J., & Shrestha, S. N. (1996). Depression, and life satisfaction in Nepal & Australia. *Journal of Social Psychology*, 136, 789-790.
- Veenhoven, R. (2000). The four qualities of life. *Journal of Happiness Studies*, 1, 1-39.
- بین‌زاده، سیداکبر؛ کربلایی نوری، اشرف؛ عشایری، حسن؛ آزردهگان، سیروس (۱۳۷۷). بررسی کیفیت زندگی بیماران اسکیزوفرنیک مزمن. *فصلنامه اندیشه و رفتار*، سال چهارم، شماره ۱، ۱۳-۴.
- صیری، حبیب...؛ هاشمی، لادن؛ حسینی، سیده مریم (۱۳۸۵). *بررسی کیفیت زندگی دانشجویان دانشگاه شیراز بر اساس مقیاس کیفیت زندگی سازمان بهداشت جهانی*. مقاله ارائه شده در سومین سمینار سراسری بهداشت روانی دانشجویان، مرکز مشاوره معاونت دانشجویی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و دانشگاه علم و صنعت ایران، سوم و چهارم خرداد ماه.
- Addeo, R., & Greene, A. (1994). Construct validity of the Robson self esteem questionnaire in a college sample. *Educational and Psychological Measurement*, 54, 439-446.
- Andrew, F., & Withey, S. (1976). *Social indicators of well-being: American Perceptions of Quality of Life*. New York: Plenum Press.
- Bowling, A., & Windsor, J. (2001). Towards the good life: A population survey of dimentions of quality of life. *Journal of Happiness Studies*, 2, 55-81.
- Bradford, R. (2002). Quality of life in young people: Rating and factor structure of the Quality of Life Profile-Adolescent Version. *Journal of Adolescence*, 25, 261-274.
- Byock, I. R. (1995). *Missoula-Vitas Quality of Life Index (MVQOLI) Version-25s*. Missoula, MT: Vitas Health